

מאת אורי אבנרי

8 - 6 בנובמבר 1972

סעיף דיין

לתקנון הכנסת

משע דיין רוצה בחיסול "הסיעות הקטנות" כשהכוונה היא לסיעה קטנה מסוימת מאוד. על כך דיבר בלישכת מיפגת העבודה, כאשר תמך בהעלאת אחוזה-החסימה, יומיים אחרי שמחיתי פומי בית על תגובתו החופשנית לשאלות חברי-הכנסת. השבוע עברנו להתקפה משונה נגדית. אמנון זיכרונני הגיש בשם הסיעה הצעה רשמית לתיקון תקנון-הכנסת. העי

ישר הכמהון, מר משה דיין, תמך אמש, בדיון בלישכת מבלגת העבודה, בהגדלת א-הו ההסימה בבחירות לכניסת דשמינית.
מר דיין אמר, כי יש לפעול למען הקטנת מספר הסיעות בכנסת זהדרך הטובה ביותר לכך היא שינוי שיטת הבחירות, אך אם השינוי לא יוגשם, יש ללכת בדרך הגדלת אחוז החסימה.

דברי דיין בלישכת "עבודה"

תנאים הדביקו להצעה זו מייד את חשם "סעיף דיין". הצעתנו הרשמית היא להוסיף לתקנון הכנסת את הסעיפים הבאים:
"השר יהיה חייב להשיב תשובה מלאה, שתספק את כל המידע, לפי מיטב ידיעתו. מספר יושבי-ראש השיבה, כי השר הנשאל לא השיב כראוי על השאלות, או שתשובתו היתה מתחמקת, יעיר על כך לשר, ויחייבו להשיב את תשובתו, באותו מעמד.

להצעה זו הוספנו את דברי-ההסבר הבאים: לאחרונה, ובאופן שיטתי, מתחמק שר-הביטחון ממתן תשובות לשאלות. הדברים הגיעו לידי זילול מוספן בכנסת ובהכרזה.
בישיבת הכנסת שנתקיימה ביום 31.10.72 נתבקש השר דיין להשיב על מיספר שאלות. על מרביתן השיב בנוסח לקוני: "אין לי מה להוסיף". לעיתים אף ציין כי אין לו מה להוסיף למה שהובא לוועדת החוק והביטחון, או לוועדת הכספים, מבלי שאותם פרטים היו בגדר סוד מדינה, או שציין כי אין לו מה להוסיף לדברים שפורסמו בעיתונות.

כך, למשל, שאלתי על מיספרם הכולל של בחורי-ישיבות ששחררו משירות צבאי, וביקשתי במפורש לדעת כמה בחוריישיבות שוחררו בשנה האחרונה. בתשובתו היפנה אותי השר לתשובה שנתן לשאלתה אחרת, לפני למעלה משנה, מבלי להתייחס כלל לשאלה בדבר מיספר בחוריישיבות ששחררו בשנה האחרונה. אין כל הצדקה לטענה, העולה מדברי מר דיין, כאילו הוא פסוד מלהשיב על שאלות. אם כבר דיבר על הנושא בוועדת חוץ וביטחון וועדת הכספים. התקנון מחייב אותו להשיב במלאה, ולהשיב גם לשאלה נוספת של חברי-הכנסת. מה שנאמר בסוד בוועדה אינו יכול להיות תחליף לישיבה פומבית זו. אם שר-הביטחון סבור שהתשובה יכולה לפגוע בענייני המדינה, הרי אז הוא יכול לסרב להשיב לשאלתה בכלל בהסתמך על סעיף 41 של תקנון הכנסת.

ואכן, מר דיין משתמש למכביר בסמכות זו. מתקנון הכנסת עולה בבירור שהשר חייב לתת תשובה מלאה ועניינית, ולמסור את כל הפרטים המבוקשים לפי מיטב ידיעתו, אם בקיצור, אם בהרחבה. אולם מאחר שהדבר לא נאמר במפורש, הריני סבור שצריך לתקן את התקנון כדי להסיר ספק מלבן של שר-הביטחון.
בעניין זה כבר היתה התכתבות בין יו"ר הכנסת וביני. כאשר הגיע זילולו של שר-הביטחון בכנסת לידי ביטוי בהודמנויות קודמות, בהם נתבקש השר להשיב על שאלות, נוכח זילול זה, מצאתי או לנכון לפנות ליו"ר הכנסת. על פנייה זו קיבלתי את תשובת ה"יר", ובה מציין ה"יר", כי התקנון אינו מקנה ליו"ר הכנסת סמכות להתערב בתוכן התשובה.

להרוג חוק

תורכי ולנוח

קוראים להם "חוקים עותומניים", לפי השיבוש האירופי של חשם "עותמאן" או "עוסמאן", מיסד הממלכה התורכית (תאות הערבית המדויקת אינה קיימת בעברית). חוקים אלה, ובראשם ה"מג'לה" ("המגילה"), עדיין נמצאים בתוקפם בישראל, אחרי שבוטלו מומן בתורכיה עצמה ובכל ארצות המרחב. השבוע הציע שר-המישפטים לבטל את אחרוני החוקים האלה. אמרנו על כך, בין השאר:

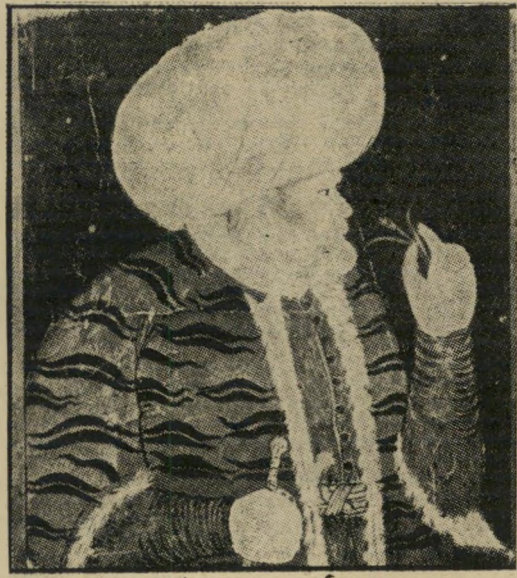
אורי אבנרי: בשנת 1325 מת עוסמאן איבן ארטוגרו, מנהיג של שבט קטן במערב תורכיה. הוא בוודאי לא חלם שכעבור 652 שנים נדון בירושלים בחוקים הקרויים משום-ה על שמו.

כאשר אחרון המושלים התורכיים עזב את ירושלים בשנת 1917, ודאי קשה היה להאמין שכעבור 55 שנים עוד ידון פרלמנט בירושלים בביטול חוקים תורכיים. אני זוכר שכאשר התחלתי לעבוד אצל עורך-דין, בגיל 14, אחד הדברים הראשונים שקראתי היה ספר המג'לה. האנרכוניהם החביב של כמה מסעיפי המג'לה עוררו כבר אז את תשומת-לבי.
כל זה רק מוכיח שחוק נודד הפעמים בקלות, אבל מת בקושי רב.

...הגיע הזמן לבטל חוקים אלה, ואני בעד זה. אבל נשאר חוקים רבים במדינת ישראל שזמנם עבר גם הוא מומן, והם נשארים בספרי החוקים, למרות שהם נוגדים את החיים במדינה, את התחושה המוסרית של הציבור. אבל אין עז ללוקם ולבטלם.
הנה, למשל, ביטול סעיפי החוק הפלילי האוסרים יחסים מלאכותיות.

זה מובן מאליו היום בכל ארצות התרבות. מדוע צריך לבוא חברה-הכנסת כמוני ולהגיש זאת בצורת הצעת-חוק פרטית? ההצעה שלי נדונה בכנסת, הכנסת צריכה עוד להצביע עליה. אני חושש לעלות אותה להצבעה, מכיוון ששר-הבריאות אמר שהוא מחכה למסקנות של איוו שהיא ועדה, שצריכה לתת לו חיסוי מוסרי, כדי שהוא ירחיב עוז בלבן ויציע לכנסת להצביע בעד הצעתי לבטל את הסעיפים האלה. שאין להם שום קשר עם החיים בישראל היום. במדינת ישראל מבוצעות רבבות הפלות מלאכותיות מדי שנה, והתחושה המוסרית של הרוב הגדול של החברה הישראליית מקבל את הדבר כדבר מובן מאליו.
דוגמה אחרת: ביטול סעיפי החוק הפלילי האוסרים יחסים חרימיניים בין מבוגרים, תוך הפסקה.

אנחנו יודעים ששר-המשפטים, וכמוהו כמה מן המישפטים המובהקים בכנסת, הביעו דעתם בעד בני טול הסעיפים האלה, כאשר העליתי את הדבר לדיון. בכל זאת נמצא רוב נגד הצעתי. השבוע הגשתי שוב את אותה ההצעה מחדש. אבל אני שואל: מדוע צריך חברה-הכנסת כמוני לעשות זאת? הגיע הזמן שממשלת ישראל, המייצגת את הרוב במדינה זו, ושצריכה לבטא את התחושה המוסרית של הרוב — תקבל על עצמה את התפקיד הזה.

שליט עוסמאני (במאה ה-16)

יעקב נחושתי: מה גם שהסעיפים האלה קשורים לחוק התורכי. **אורי אבנרי:** אף פעם לא הבנתי מדוע התורכים דבקו דווקא באיסורים אלה. **דוגמה שדושי:** התקנות לשעתי-הירום. אני סבור ששר-המישפטים צריך לקחת את היוזמה בידיו, לבטל את החוקים האלה, להחליף אותם במקום שהוא סבור שאין לבטלם כליל, ובוודאי לבטל את הסעיפים הרדאקוניים. במקום מעצר מינהלי צריך לבוא מעצר מישפטי, בצורה זו או אחרת, ואת כל הסעיפים המאפשרים הגלייה, הריסה ושאר דברים שהדעת לא סובלת אותם יש לבטל, למרות שהם לא נולדו תחת דגל עוסמאני דווקא. כי אם תחת דגל בריטי ואפילו תחת דגל ישראלי.

לגבי הדגל במקרה זה קובע מעט מאוד. חוק טוב הוא חוק טוב. יהא הדגל המתנוסף עליו אשר יהיה; חוק רע הוא חוק רע. אפילו אם הוא עברי מקורי.

הקואליציה של

רחוב ליליינבלום

במשך כל השבוע נמשך מאחורי הקלעים של הכנסת המאבק על אחוזה-החסימה, ושאר המזימות שנועדו לקצץ את כנפי סיעתנו "הסיעות הקטנות". ניצלנו כל הזדמנות כדי לחשוף מזימות אלה מעל דוכן הכנסת, וחזרנו אליהן שוב ושוב. תודמנות הסוד בה ביותר היתה בשעה שהכנסת דנה בדו"ח השנתי של מבקר-המדינה:

אורי אבנרי: לשם מה צריכים להעלות את מיספר חברי-הכנסת ל-150? אני מבין סבבני רואה את האולם כפי שהוא עכשיו. יש מקום להוסיף עוד 30 כסאות. מי שתיכנן את האולם השאר מראש מקום פנוי כדי שאפשר יהיה להחזיק 30 מושבים. **אך האם לא ריזנו ב-115 כסאות ריקים ברגע זה, כאשר אנחנו דנים כאחד הנושאים החשובים ביותר במדינה, ואולי הנושא המרי כזו ביותר?**

התפקיד החשוב ביותר של פרלמנט הוא — לבקר את הרשות המבצעת. אנחנו מדברים על מאות מיליוני נים של כספי מיליארטים, ויעת אפיו של האזרח. לאן הם הלכו מיליונים אלה? **והנה הבית ריק. ברגע נוכחים מלבד כבוד היושבי-ראש, שישיה חברי-הכנסת ועכרכם הנאי מן הנואם כאן.**

בימים האחרונים מדברים בעיתונים על "סיעות גדולות" ו"סיעות קטנות". אנשי "הסיעות הגדולות" מביעים בטליוויזיה וברדיו את דעתם, שאין מקום ל"סיעות קטנות" בכנסת. גברת גולדה מאיר אמרה שבכלל אין מקום לסיעות של חבר אחד או שניים. אני שואל: האם המערך הוא כרגע סיעה גדולה או קטנה מאוד? נוכחים כאן ארבעה חברי-הכנסת של המערך. סיעת גח"ל אפילו איננה "סיעה קטנה" — כל סיעת גח"ל נעדרת מהאולם. או מה ההבדל בין "הסיעה הקטנה" של המרכז החופשי, ששני חבריה נוכחים כרגע בכנסת, לבין "הסיעה הגדולה" — סיעת גח"ל — שכל 26 חבריה נעדרים? **הרי זו הוצפה מצד נציגי מיפגות שיש להם מנדטים רבים, אך שפסאותיהם ריקים, לדבר על "סיעות קטנות"!**

אם הגברת גולדה מאיר סבורה שסיעה המונה פחות משלושה חברים אינה צריכה להיות בכנסת — כי או צריכים לסלק את כל הסיעות שברגע זה אינן מיוצגות לפחות על ידי שלושה חברים. אדוני היושב ראש, אתה יכול לשאול מה כל זה קשור לדיווח-שבון של מבקר-המדינה. לדעתי יש קשר ישיר.

כאשר העיתונות בארץ התחילה להתייחס ברצינות לתפקידה לבקר את מעשי השלטון ולחשוף שעורריות כלכליות, צעד בראשה שבועון מסויים. תגובת השילטון היתה לחוקק את "חוק לשון הרע" הזכור לדראון. הציבור התקומם נגד סתימת פי הביקורת, ואתה התוצאות היתה שנוצרה סיעה חדשה בכנסת, סיעה "קטנה", ונכנסתי למוסד הזה.

מאן, ווסקת סיעתי, וסיעות "קטנות" אחרות, באותן תפקיד בבית הזה — לחשוף את שעורריות השחיתות, להביא לדיון פומבי על השעורריות ועל השיטה המולי-דה אותן. המסקנה: בעלי השררה מנסים לחוקק מין חוקי-לשון-רע חדש, חוק שיסלק את "הסיעות הקטנות" המגלות שעורריות אלה.

אין שום סיבה אחרת לכך תסבוכת המזוימות, החל באחוז החסימה וכנה בזיוף שיטת חלוקת העודפים בבחירות. אין שום סיבה מובד זאת — לסלק את סיעות הביקורת, את מבקרות-המדינה בבית הזה, ולהשאיר את הי בית פנוי למה שאפשר לקרוא: הקואליציה של רחוב ליליינבלום.

שר-האוצר אמר בטלוויזיה: מדוע פתאום מאשימים את הממשלה בעיסקות הדולרים השחורים? הלא 105 חברי-הכנסת ידעו על העסקים האלה במשך 18 שנה, והסכימו להם! מי הם אותם 105? — אותם 105 או 100 שיישאו בבית הזה כאשר יסולקו — כפי שמקוים בעליה-מזימות — "הסיעות הקטנות", ואז אותם 100 ייפסכו ל-150.

זוהי קואליציה נאה מאוד, קואליציה הכו לדת את האופוזיציה המימסדית, קואליציה שנתנה הכשר לעיסקת הדולרים השחורים.